

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

הפרעת רעש לשכן

תיק ממונות מס' 1276-סח

(מהד' כג אב)

נושא הדיון

א' וב' מתגוררים כבר כמה שנים בשכנות, דירה ליד דירה, ובקטע מסויים בתוך הדירות יש להם קיר משותף החוצץ בין שניהם, כאשר עד לפני כמה חדשים בקטע הזה שכנו משני עברי הקיר המשותף חדרי המיגורים השקטים שלהם, אך לאחרונה שיפץ ב' את דירתו והעביר לאותו מקום את המטבח עם צינורות המים. טוען א' שבכך מזיק אותו ב' היזק רעש המפריע בעיקר לאשתו שאינה יכולה לישון, לאחר שנים שבהם התרגלו לשקט. הוא מוסיף שהם אנשים רגילים בהחלט ואינם מיוחדים יותר מאחרים בנושא הפרעה של רעש.

משיב ב' שמבחינה הלכתית מותר לו להשתמש בביתו שימושים רגילים, ובכלל זה שימושי מטבח, גם אם הם עושים רעש, ומציין לחזו"א חוי"מ שכתב כן, ולדעתו של ב' הוא הדין אם הוחזקו כמה שנים לשקט. הוא מודה שלפני מעשה - אילו היה יודע - היה מוסיף איטום נוסף בקיר החוצץ בין שניהם כדי להמעיט ברעש מהמטבח, אך לאחר מעשה הדבר בלתי אפשרי, משום שהדבר מצריך עקירת האינסלציה והחרסינה, ועלותו רבה. הוא מציע לשכן להוסיף איטום בחדר שלו הסמוך לקיר, אך השכן דוחה את הבקשה. בית הדין ישב בהרכב חסר, בהסכמת הצדדים.

פסק דין

על פי דין אי אפשר לחייב את ב' לשנות את דירתו ולהשתמש בחדר הסמוך לדירת א' רק בשימושים שקטים, אך מדרך המוסר עליו לחפש עצות כדי שהשכן לא יסבול מהרעש.

(-) טוביה גולדשמידט

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

השאלות לדיון

- א. מיחה מיד כשהתחיל השכן לעשות רעש בביתו, ולא הספיק להחזיק ברעש, האם חייב השכן להפסיק.
- ב. קבלת בעלי הדין לדון בפני שנים.

תשובה

א. פסק צ"ע ס"י קנו סעי' ב: חנות שצחלר יכולים השכנים למחות צידו ולומר לו אין לנו יכולים לישן מקול הנכנסים והיוצאים אלא עושה מלאכתו ומוכר בשוק, אבל אינם יכולים למחות צידו ולומר אין לנו יכולים לישן מקול הפטיש או מקול הריחים מאחר שכבר החזיק לעשות כן ולא מיחו צידו. וצ"מ"א: וי"א דכל מה שעושה צחנותו וצביתו אפילו לכתחילה אינן יכולין למחות (המגיד פ"י דשכנים צ"ס הרמב"ם ורשב"א, וצ"י צ"ס התוס' ומרדכי). ודוקא צני אדם צריאים, אבל אם הם חולים והקול מזיק להם יכולים למחות (ריב"ש ס"י קלו, וכפול לעיל ס"י קכה סעי' טו). ע"כ.

מקור ההלכה של הריב"ש הוא מהגמ' צ"ב כג א בהנהו תאלי דהו איתו אומני ויתבי תותייהו, ואתא עורבא אכלי דמא וסלקי אבי תאלי ומפסדי תמרי, ואמר רב יוסף הני לדידי דאנינא דעתאי כי קוטרא וציהכ"ס דמו לי. וכתב הרשב"א מהא שמעינן דכל מי שנודע ומוחזק שאינו יכול לסבול נזק אחד ידוע מן הנזקין שהנפש קלה בהן, אין למזיק חזקה. וציאר בחזו"א צ"ב ס"י יג אות יא לפי שכן הוא שורש נזקי שכנים דהראשון עושה כל מה שירצה ועל השני שלא להזיקו, וכמו דהעושה אולר מעכב על חצירו לעשות נחתום ולצעין ה"נ עושה ביתו צית חולים ועל חצירו שלא לעשות אומנות של פטיש וכיו"ב. ולהלן שם כתב החזו"א שאין דברי הריב"ש אלא בעושה דבר שאינו עיקר דירה כמו בעושה אריגה וכיו"ב שאין זה מצוי בכל אדם ולא צרוצ צני אדם, אבל אם עושה דברים שרוצ צני אדם עושין ולפעמים תשמישן ודיבורן משמיע קול שמפריע את החולה, אינו יכול למחות אף אם החולה קדם (ודלא כהגתה"מ ס"י קנו ס"ק ז), ורשאי אדם לצנות ביתו ולהכניס את העוללים והיונקים שזועקים כלילה ואין החולה יכול לעכב עליו דהרי אינו חייב ללאת מדירתו. ע"כ. ועי' שו"ת הרשב"א ח"ב ס"י מה, ומאירי וס"ג צ"ב כג א לענין עשן היוצא מן האש שמדליק תחת תבשילו.

וכתב אהמו"ר ז"ל בפס"ד ירושלים כרך ב עמ' קעג עפ"י תשובות הרלב"ח ס"י אז שהציא הש"ך שם ס"ק ב, ושו"ת חת"ם חו"מ ס"י לב, ופת"ש ס"ק א, שהטעם של הרמב"ם והשו"ע שאינו יכול למחות על הרעש של הפטיש מפני שזה נוגע לפרנסתו ולחיותו, אלא שבה"ה שכנים פ"ו הי"ב, הוצא צבאר הגולה שם אות ח, דייק מהרמב"ם דאינו יכול למחות "מאחר שכבר החזיק לעשות כן ולא מיחו צידו", דוקא החזיק, אבל אם צתחילה צא לעכב עליו יכול לעכב, והראיה, שהרי קול הפטיש יותר מונע השינה מקול הנכנסים

והיולאים, ועוד למה אמרו חנויות שזחלר שנראה שכזר היא זחלר. ע"כ. משמע שאף כשנוגע לחיותו יכול למחות ולא כהרלצ"ח. וכיון שדצרי הרלצ"ח מוסכמים על הש"ך והחת"ם הנ"ל נמלא שלדעת רוב הפוסקים אינו יכול למחות אפילו לכתחילה כשהדבר נוגע לחיותו.

ובנידון דידן שעד לאחרונה השתמש ב' בחדר הלמוד לקיר חצירו בשימוש שקט, ורק לאחרונה העביר לשם את המטבח וע"י כך מרעיש לשכן, ומיד מיחה בו השכן ותבע אותו לדין על הפרעת רעש, גם אילו היה מדובר בשכן שהרעש מזיק לו יותר מאנשים זריזים אחרים, הרי כתב החזו"א ששימוש רגיל אינו יכול למנוע ממנו, מה גם שעל פי הודאת עלמו הוא ככל האדם, ולא על זה דבר הריצ"ש, וכבר פסק המהרלצ"ח שכל שזה נוגע לחיותו אינו יכול למחות בידו, וכל מה שעושה ב' בתוך ביתו בשימושים הרגילים של הבית אלו הדברים הנוגעים לחיותו "ואין עליו חיוב מדין שמירת נזיקין לקשור את עלמו שלא יוכל לזוז בביתו" (פס"ד ירושלים שם עמ' קסו). אלא שלדעת הזר הגולה חס לא החזיק ברעש יכול למחות אפילו בדברים הנוגעים לחיותו, אך אין כן דעת רוב הפוסקים.

ובחזו"א ב"ב סי' יג אות י דן במי שלכתחילה אסור לו לעשות חנות של נחתומין מספק, א"כ כי עשה הרי חטא כנגד חצירו, ונהי דאין כאן חטא ממון, אבל לא גרע מאונאת דברים ואינו נמחל לו עד שיפייסנו וכדתנן ב"ק לב א, ולכאורה אין חצירו חייב למחול לו עד שיסלק היזקו, ואפשר כיון דהשתא המזיק מוחזק אינו חייב לסתום אף לז"ש, וחצירו חייב למחול לו בשעה שמבקש מחילה ול"ע. ע"כ. ועיי' פס"ד ירושלים כרך ב עמ' קסו שמדרך המוסר כיון שהתובע הוא הנין הדעת וסובל מאד מכל טרדה ואינו יכול לישון מחמת הפרעות, ישתדל הנתבע ע"י אמלעים שונים להשקיט את הרעש. ועיי' שו"ת קרן לדוד או"ח סי' יח (הוצא צפת"ח גניבה והונאה פט"ו הערה ג) שאסור מן התורה להקיץ חצירו בשנתו משום לער, עיי"ש, ועיי' "להורות נתן" ח"ג סי' קג כשמפריע למנוחת השכנים ועיי"ז נגרס להם היזק בצריאות גופם, ודן שם עפ"י יד רמה ב"ב כו ב אות קז שהאיסור מן התורה, עיי"ש, והרי אמרו שחייב אדם למסור כל כספו כדי להמנע מאיסור. ועיי' כסף הקדשים סי' קנו סעי' ה שצריך לרצותו ולפייסו היטב.

ב. פסק הרמב"ם סנהדרין פ"ב ה"י שנים שדנו אין דיניהם דין א"כ קבלום עליהם בעלי דינין. וכן הוא בשו"ע סי' ג סעי' ב: פחות משלושה אין דיניהם דין אפילו לא טעו א"כ קבלום בעלי דינים. ומקורו בגמ' סנהדרין ו א הכא במאי עסקינן דקיבלוהו עלייהו, ובשו"ת הרשב"א ח"א סי' אלף קכו וח"ב סי' רלד, ושו"ת הרא"ש כלל קח סי' טו.

וצר"ש סנהדרין פ"ק סי' ג: אמר שמואל שנים שדנו דיניהם דין אלא שנקראו צי"ד חלוף, ולא דוקא שנים אלא אפילו אחד נמי וכו', והא דנקט שנים משום דאפילו שנים מיקרו צי"ד חלוף. והיכי מיירי אי קבלום עלייהו אמאי מיקרו צי"ד חלוף, ואי בדלא קבלום עלייהו אלא דנין אותן בע"כ אמאי דיניהם דין וכו'. וי"ל דמיירי כגון שאמרו דונו לנו כמו שנקראין דיינין מן התורה, ואשמעינן שמואל דדיניהם דין משום דאין עירוב פרשיות כתוב כאן אלא שנקראו צי"ד חלוף. ע"כ. וכעיי"ז בתוס' הרא"ש שם ה א.

מפורש ברא"ש שאם קבלום עלייהו אינס צי"ד חנוף, ומה שאמר שמואל שהם צי"ד חנוף היינו דוקא כשאמרו להם הצע"ד "דונו לנו כמו שנקראין דיינין מן התורה", שאמנם דיניהם דין אצל הם צי"ד חנוף. ועיי' חזו"א סנהדרין סי' עו אות א' מה שהקשה על הרא"ש. ואשר מצואר מהרא"ש שאם קבלום עלייהו היינו צמתם ולא דוקא לדון כמו שנקראים דיינים מן התורה, שאז דינם של השנים כצוררים ופשרנים ולא כדיינים, וקבלתם מועילה מדין מחילה, וע"כ אינס צי"ד וממילא אינס צי"ד חנוף, אצל אס קבלום בתורת דיינים שאז יש להם תורת צי"ד, וע"כ דינס כצי"ד חנוף. אך בחזו"צ להגר"ג סנהדרין שם כתב שכוונת הרא"ש שלא קבלום עליהם אלא רק שצאו לפנייהם לדון, עיי"ש.

ואם צאו לדון צפני שנים שאינם מומחים, אצל לא קבלום עליהם בפירוש, אס יש להם דין צי"ד, עיי' שו"ת הרדצ"ז ח"ג סי' תתקמד (תקט) שכיון שהוא יושב ודן יחידי וצאין לפניו לדון הוי כאילו קבלום עליהם, ואע"ג דאין דנין כלילה אס צאו בעלי דין לדון כלילה הוי כאילו קבלו עליהם דין לילה, אלא שכתב שם שאפילו כשצאין שני הצע"ד יחד היה רגיל לומר להם אתם מקבלים עליכם וכו' והן אומרים הן, "וכן נכון לעשות כן". וכ"כ הצ"ח סי' ה' עפ"י הירושלמי לענין לילה שאס צאו לדון כלילה הוי כקבלו עליהם. ועיי' משל"מ סנהדרין פ"ג ה"ג שדחה ראיית הצ"ח מהירושלמי, ועיי' שער משפט שם שכיון שדניס לפנייהם אין לך אומדנא דמוכח גדולה מזו שודאי קבלום עליהם, ועיי"ש לענין צא לדון כלילה דלריך קבלה בפירוש, דלאו כו"ע גמירי והם סברי דיכולין לדון כלילה והוי קבלה בטעות (ועיי' אורח משפט שם), ועיי' אמרי בינה הלכות דיינים סוף סי' יא שלפי השבוי"ח ח"א סי' קלו דוקא ביחיד מומחה שמתר לו לדון יחידי מלד הדין, ורק מדברי סופרים לריך שלושה, אס צאו לפניו הוי כקבלוהו עלייהו, אצל צפסולים לדון אין ביאת בעלי דין לפנייהם חשובה קבלה.

ונראה לתלות השאלה בחקירת שעורי הגרי"מ פיינשטיין סנהדרין (עמ' יט) האם צקבלוהו עלייהו יש לפס"ד שלהם גדר דין, או שאינו אלא פשרה ומחילה, שיכולים הצעלי דין למחול אחד לשני לפי מה שיררו להם, אך אין לזה גדר דין. והוכיח מהרמב"ן עה"ת פרשת משפטים שצקבלוהו עלייהו יש לזה גדר דין, עיי"ש (ועיי' נתה"מ סי' כז ס"ק ד' ושו"ת ר' אליהו מזרחי סי' כד במחלוקת הסמ"ע והש"ך והקלו"ה"ח שם אס קבל עליו כשר אחד במקום שלושה אס השיב תרתי לריעותא, האם כשקבל עליו יש לו תורת צי"ד או לא). ונראה שאס זה גדר מחילה לריך קבלה מפורשת, אצל מכללא אי אפשר לדון צו מחילה, אצל אס זה גדר דין י"ל שמספיק אס צאו לדון לפניו אפילו צלי קבלה מפורשת, אלא שלפי השער משפט יש צזה אומדנא דמוכח, וכאילו קבלוהו בפירוש, ול"ע. ועיי' משנת יעבן חו"מ סי' ד שחקר אס שנים שדנו יש עליהם תורת צי"ד או שאינס אלא מורי הוראה כמו צאיסור והיתר.

ועיי' חקרי לצ חו"מ ח"א סי' פו שאע"פ שנים שדנו - כשקבלום עליהם - דיניהם דין, מ"מ אין לקיים צהם את הכלל שאין חוששים לצי"ד טועים. והי"ת יללנו משגיאות.

אברהם דוב לוין.

ב

טענת התובע היא מכח שתי הלכות: א. על עלם הרעש, עפ"י שיטת המחבר צ"י קנו סעי' ב דב"ק פ"ט וריחים אין יכולים למחות דוקא אם כבר החזיק, אבל אם לא החזיק יכולים למחות, והיא שיטת הרמב"ן עפ"י ה"ה הוצא בפרישה ס"ק י"א. ב. גדר חולה של הניזק עפ"י שו"ע ס"י קנה סעי' מא כל דבר שידוע שאין המערער יכול לסובלו אע"פ שאר בני אדם סובלים אותו אין לו חזקה כנגד מערער זה.

והנה על טענת הרעש הרי שיטת הרמ"א צ"י קנו סעי' ב דכל מה שעושה בחנותו ובציתו אפילו לכתחילה אין יכולים למחות (והיא שיטת התוס', בהגר"א ס"ט), וא"כ יכול הנתבע לומר קים לי כרמ"א, ובדאי כשהוא מצני אשכנז, ואכמ"ל בגדרי מוחזק וקים לי צנזקי שכנים, וצויתר דכאן י"ל דיפה כח המזיק כיון שצנה ונהיה מוחזק בהסכמת הניזק. ועוד, דלפי המהרל"ח אפילו הרמב"ם (וא"כ גם השו"ע) מודה בחל"א אחרת.

עוד יש לנתבע להשיב עפ"י המהרל"ח והתוס' שהוצא ע"י הגא"ד שליט"א, דבמקום שפסקת לחיותיה אינו יכול למחות (ודומה לה שיטת המאירי, ע"י פתח"ח). אלא להתובע יכול לטעון דשאני הכא דציד המזיק לשנות את מיקום המטבח או לכל הפחות לשים איטום ולהמשיך לחיות בדירתו כרלונו הטוב, ואמנם ההולאות יהיו על מי שאסור להזיק כמו שאר הרחקות נזיקין, ובטענה זו היה יכול התובע להשיב לכאורה גם על הסימוכין שהציא הנתבע מהחזו"א צ"ב ס"י יג אות י"א דצודאי כדברי החזו"א דזכותו לחיות חיים רגילים בציתו וכמו שכתב החזו"א בסוף דבריו דהרי אינו חייב ללאת מדירתו, אלא דשאני הכא דציד המזיק להשאר בציתו ולמנוע את הרעש. אבל נראה דבאמת כוונת החזו"א לא רק משום פסקיה לחיותיה ועל דרך דברי המהרל"ח, אלא דכוונתו דמזכותי הצעלות על הדירה הוא לעשות בה כל השימושים הרגילים, וכמו שכתב החזו"א בתחילת דבריו וכלשונו שם "עיקר דירה", וכן "דצרים שרוב בני האדם עושין", ולכן אין על השכן שום זכות טענה על שימושים רגילים, דכל שימושי הרגילים והפרעותיהם הנלוים נכללים בצעלותו, ולכן נראה דטענת הנתבע מכל דברי החזו"א קיימת.

וטענה שלישית יש ציד הנתבע עפ"י לשון הרשב"א שהוצא בריב"ש, וז"ל: נזק אחד ידוע מן הנזיקין שהנפש קלה בהן, המוכיח דלא נקרא נזק אלא רעש המקובל לכל העולם, וכן ע"י רמב"ם פ"ט ה"ג שלשה טפחים וכו' שלא יזהלנו בקול הריחים. ע"כ. ומשמע דאין חוששים לקול הנשאר אחר ג' טפחים של הרחקה. וע"י חזו"א ס"י יד אות יב: אבל אם אין ריח שרוב בני אדם מלטערין עליו וכו' אין מחייבין אותו להרחיק אף בשביל חולה.

וטענה רביעית נראה די"ל דאפילו לפי הרמב"ם וכפי ביאורו של ה"ה דדוקא בהחזק אינו יכול למחות מקול הפטיש, מ"מ לשון הרמב"ם מוכיח דמכיון שהחזיק בחנות המיועד לרעש ולא מיחו בזה וגם אם בפועל עדיין לא עשה רעש, וכלשון הרמב"ם, כבר החזיק לעשות כן שוב אין השכנים יכולים למחות, וא"כ צנ"ד שצנה את הדירה צלי מחאת השכן והרי דירתו עומדת לרעשים רגילים כחנות המיועדת לרעש גדול, נמלא דכיון שצנה ברשות החזיק מיד (ע"י סמ"ע) ושם אין השכן יכול למחות.

ועל הטענה השניה של התובע שהניזק בגדר חולה, תשובתו צ"י קנו כלשון השו"ע: כל דבר שידוע שאין המערער יכול לסובלו, ובצנ"ד הרי אין הדבר כן, כי אין חולי הניזק ידוע, ועיי"ש בהגר"א ס"ק ק"ט

דוקא שהוא ידוע ולכן פ"י שהיה איסטונים. ועיי לשון הרשצ"א המוצא צריצ"ש דכל מי שנודע ומוחזק שאינו יכול לסבול נזק אחד.
ועוד טענה יש לנתבע עפ"י אותו לשון הרשצ"א דהלריך שהנזק יהיה נזק אחד ידוע מן הנזקין שהנפס קלה בהן, המוכיח דלא נקרא נזק אלא רעש המקובל לכל העולם, וכמש"כ לעיל.
וטענה שלישית כמו שכתבנו לעיל בשם החזו"א דמותר לכל אחד שימושים רגילים מכח צעלותו על הבית ואפילו במקום שניתן ע"י הולאות למנוע את הנזק.

טוביה גולדשמידט.